

بررسی تأثیر شاخص کالبدی عملکردی و تاریخی در بازآفرینی هویت مکان فضای شهری (نمونه موردی: میدان شهرداری رشت)

سید محسن حبیبی¹، سیده کهربا سید برنجی^{2*}

1- استاد طراحی شهری و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه تهران، پردیس هنرهای زیبا،
دانشکده شهرسازی، smhabibi@ut.ac.ir

2- دانش‌آموخته کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی
قزوین، kahroba.berenji@gmail.com

چکیده

بافت‌های قدیمی و مرکزی هر شهر بیانگر فرهنگ، هویت و روابط اجتماعی نسل‌های گذشته آن است؛ اما در پی تحول شیوه‌های زندگی و در پی تغییر نیاز به خدمات گوناگون، محله‌های کهن و قدیمی شهر دستخوش فرسودگی شده‌اند. با این حال مشکلات در بافت قدیمی شهرها تنها به دلیل فرسودگی و نا مقاوم بودن بافت آن نیست، بلکه مسئله اصلی این است که این‌گونه بافت‌ها در حال از دست دادن هویت اجتماعی و کالبدی خود هستند که به طبع باعث از بین رفتن زندگی جمعی و حضور مردم در این‌گونه بافت‌ها شده است. میدان شهرداری رشت به عنوان یکی از قدیمی‌ترین فضاهای شهری در رشت از جایگاه ویژه‌ای در هسته تاریخی و بافت کهن شهری برخوردار است؛ اما متأسفانه ارزش‌های فضایی میدان که ریشه در مجموعه به هم پیوسته‌ای از عوامل اجتماعی، اقتصادی، کالبدی و ترافیکی دارد، در چند دهه اخیر نادیده گرفته شده‌اند و امروزه میدان شهرداری و خیابان‌های مجاور آن، صورتی آشفته و پریشان دارد. هدف از این مقاله بررسی نقش و رابطه عناصر کالبدی عملکردی و تاریخی موجود در میدان در بازآفرینی هویت میدان شهرداری رشت و ارائه راهکارهایی به منظور حفظ و ایجاد هویت برای میدان از طریق بهسازی و بازآفرینی هویت تاریخی- کالبدی آن است. بر این اساس، سه عامل هویت مکان، کالبدی- عملکردی و کالبدی- تاریخی متغیرهای اصلی تحقیق را تشکیل دادند. روش تحقیق حاضر از نوع آمیخته اکتشافی بوده و از ابزار پرسشنامه برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده شد. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که متغیرهای کالبدی تاریخی و کالبدی عملکردی با متغیر وابسته هویت مکان رابطه مستقیم و مثبتی دارند، اما شاخص کالبدی تاریخی در افزایش هویت مکان تأثیرگذارتر است.

واژه‌های کلیدی: هویت، بازآفرینی، کالبدی عملکردی، کالبدی تاریخی،
میدان شهرداری، رشت

* این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی شهری با عنوان «بازآفرینی فضاهای عمومی شهری با تکیه بر هویت و خاطره جمعی، نمونه موردی: میدان شهرداری رشت» است که به راهنمایی دکتر سید محسن حبیبی و مشاوره دکتر سید حسین بحرینی در دانشگاه آزاد اسلامی قزوین انجام یافته است.